

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาสู่สังคมอุตสาหกรรมได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการผลิต จากอดีตที่ใช้ระบบการผลิตในครอบครัวได้กลายมาเป็นระบบอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูงและต้องการแรงงานมากขึ้น ผู้หญิงจำนวนมากต้องออกทำงานนอกบ้าน ทำให้บทบาทและสถานภาพของผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงสามารถฝ่ากรอบค่านิยมของปรากฏการณ์เพดานแก้ว (Glass Ceiling) ที่ถูกกีดไม่ให้มีโอกาสก้าวหน้าทางหน้าที่การงานไปได้ บทบาทของผู้หญิงจึงเปลี่ยนจากที่เคยเป็น “ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้ชาย” ที่ถูกสังคมมองข้ามไป ดังที่ อัลวิน ทอฟเลอร์ ได้กล่าวไว้ว่า “งานของพวกผู้หญิงที่บ้านที่ไร้ค่าตอบแทน ได้แก่ การเลี้ยงลูก การทำความสะอาดบ้าน การประกอบอาหาร ถูกมองว่าปราศจากความสำคัญ แต่อันที่จริงแล้วถ้าไม่มีงานของพวกผู้หญิงที่เลี้ยงลูกอยู่ที่บ้าน ก็จะไม่มีการดำเนินงานของคนที่ทำงานโดยมีค่าตอบแทน” (สุกัญญา ตีระวนิช และคณะ, ผู้แปล, 2542: 228) ในปัจจุบันบทบาทผู้หญิงได้กลายมาเป็น “ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จขององค์กร” ที่มีส่วนร่วมในการทำงาน และการตัดสินใจขององค์กร รวมถึงมีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่ก้าวขึ้นไปสู่ตำแหน่งผู้บริหารขององค์กร (ASIAWEEK; July 13, 2001: 9)

สำหรับในประเทศไทยนับตั้งแต่ปี 2519-2528 ซึ่งเป็นช่วงทศวรรษสตรีที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น ภาครัฐและเอกชนได้พยายามดำเนินการหลายรูปแบบเพื่อเสริมสร้างบทบาทและสถานภาพของผู้หญิง ในปี 2538 ได้มีการระบุสิทธิของผู้หญิงอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิ เสรีภาพภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การจำกัดสิทธิ เสรีภาพ อันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้” (มาตรา 24 หมวด 3, 2538 อ้างถึงใน ธีรนาถ กาญจนอักษร, 2542: 143) ประกอบกับการที่ผู้หญิงไทยมีการศึกษาสูงขึ้น ทำให้ผู้หญิงไทยได้มีโอกาสแสดงความสามารถและศักยภาพของตนเองให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ผู้หญิงได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในสังคมทุก ๆ ด้าน รวมถึงมีผู้หญิงไทยจำนวนมากที่ได้กลายมาเป็นกำลังสำคัญขององค์กรต่าง ๆ (สุธีรา ทอมสัน และเมทินี พงษ์เวช, 2539)

นอกจากนี้ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เส้นแบ่งพรมแดนระหว่างประเทศค่อย ๆ บางลง และเกิดตลาดการค้าเสรีที่เปิดให้มีการไหลเวียนทางการค้าและการลงทุนอย่างไร้พรมแดน รวมถึงการที่ประเทศไทยได้ใช้กลยุทธ์การพึ่งพาการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ทำให้มีบริษัทข้ามชาติจำนวนมากเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ซึ่งนับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้คนไทยได้เข้าทำงานในบริษัทข้ามชาติ และในจำนวนนี้ก็มีผู้หญิงอยู่ไม่น้อย

ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาสถานการณ์การทำงานของผู้หญิงไทยในบริษัทข้ามชาติอเมริกันด้วยเหตุผล 2 ประการ

1. จากสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2543 พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในปี 2543 คิดเป็นมูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น 107,281 ล้านบาท มีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศผู้ลงทุนมากที่สุดในประเทศไทย ด้วยเงินลงทุน 33,206 ล้านบาท มีจำนวนองค์กรทั้งสิ้น 427 องค์กร
2. สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมประจำชาติที่เน้นค่านิยมในเรื่อง “ความเท่าเทียม” (Equality) ที่ให้ความเสมอภาคกับคนทุกเพศทุกวัย และจะเปิดโอกาสให้บุคคลมีความก้าวหน้าทางหน้าที่การงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล (Samovar, Porter & Stefani, 1998)

จากเหตุผล 2 ประการข้างต้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าผู้หญิงไทยมีสถานภาพ เป็นอย่างไร และทำอย่างไรจึงจะสามารถประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับทางหน้าที่การงานในบริษัทข้ามชาติอเมริกัน

ทั้งนี้ปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญในการพิจารณาการเลื่อนขั้นและการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ก็คือ “ความสามารถในการสื่อสาร” กล่าวคือผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารจะมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จทางหน้าที่การงานมากกว่าผู้ที่ไม่มีความสามารถในการสื่อสาร (Luthans, 1998, Chaney & Martin, 2000) โดย “พฤติกรรมในการสื่อสารที่จัดว่ามีความสามารถในการสื่อสารในวัฒนธรรมหนึ่ง อาจไม่ได้รับการยอมรับในวัฒนธรรมอื่น ๆ ก็เป็นไปได้” (Cooley & Roach, 1984 อ้างถึงใน นางลักษณ ศรีอักษรพร เจริญงาม, 2541) ซึ่งในบริบทของบริษัทข้ามชาติอเมริกันจากการศึกษาของชาลิน นานา (2539) พบว่าบริษัทข้ามชาติอเมริกันมีวัฒนธรรมองค์กรที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมอเมริกัน ในขณะที่เดียวกันการศึกษาในเรื่อง “ลักษณะและปัญหาการสื่อสารต่างวัฒนธรรมในบรรษัทนานาชาติในประเทศไทย” ของเมตตา วิวัฒน์านุกูล (2536)

ก็พบว่าวัฒนธรรมไทยและอเมริกันมีความขัดแย้งกันในด้านแนวคิดจากทฤษฎีการสื่อสาร ซึ่งจะมีผลให้การประเมินประสิทธิภาพของการสื่อสารต่างกัน

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าลักษณะของผู้หญิงไทยที่มีความสามารถในการสื่อสารและได้รับการยอมรับในบริบทบริษัทข้ามชาติอเมริกันนั้นจะมีลักษณะทางการสื่อสารที่คงรักษาความเป็นไทยไว้ตามแบบวัฒนธรรมไทย หรือมีลักษณะผสมผสานกับวัฒนธรรมของอเมริกัน

ดังนั้นเพื่อที่จะหาคำตอบข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาลักษณะของผู้หญิงไทยที่จัดว่ามีความสามารถในการสื่อสารและได้รับการยอมรับในการทำงาน รวมถึงลักษณะของผู้หญิงไทยที่จัดว่าไม่มีความสามารถในการสื่อสารและไม่ได้รับการยอมรับในการทำงาน นอกจากนี้ยังมุ่งศึกษาสถานการณ์การยอมรับในบทบาทการทำงานของผู้หญิงไทย และปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากความสามารถในการสื่อสารที่มีผลต่อสถานการณ์ และการยอมรับผู้หญิงไทยในบริษัทข้ามชาติอเมริกัน โดยผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้หญิงไทยในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทางการสื่อสาร ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้หญิงไทยได้มีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาลักษณะของผู้หญิงไทยที่มีความสามารถในการสื่อสารและได้รับการยอมรับในการทำงานตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับผู้หญิงไทยในบริษัทข้ามชาติอเมริกัน

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ และการยอมรับในบทบาทการทำงานของผู้หญิงไทยในบริษัทข้ามชาติอเมริกัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสถานการณ์และการยอมรับในบทบาทการทำงานของผู้หญิงไทยในบริษัทข้ามชาติอเมริกัน
3. เพื่อศึกษาลักษณะของผู้หญิงไทยที่มีความสามารถในการสื่อสารและได้รับการยอมรับในการทำงานในบริษัทข้ามชาติอเมริกัน
4. เพื่อศึกษาลักษณะของผู้หญิงไทยที่ไม่มีความสามารถในการสื่อสารและไม่ได้รับการยอมรับในการทำงานในบริษัทข้ามชาติอเมริกัน

ปัญหานำวิจัย

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 1: สถานภาพ และการยอมรับในบทบาทการทำงานของผู้หญิงไทยในบริษัท
ข้ามชาติอเมริกันเป็นอย่างไร ?

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 2: ปัจจัยที่มีผลต่อสถานภาพและการยอมรับในบทบาทการทำงานของผู้หญิงไทย
ในบริษัทข้ามชาติอเมริกันมีอะไรบ้าง ?

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 3: ลักษณะของผู้หญิงไทยที่มีความสามารถในการสื่อสารและได้รับการยอมรับ
ในการทำงานในบริษัทข้ามชาติอเมริกันเป็นอย่างไร ?

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 4: ลักษณะของผู้หญิงไทยที่ไม่มีความสามารถในการสื่อสารและไม่ได้รับการ
ยอมรับในการทำงานในบริษัทข้ามชาติอเมริกันเป็นอย่างไร ?

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาลักษณะของผู้หญิงไทยที่มีความสามารถในการสื่อสารและได้รับการยอมรับในการทำงาน รวมถึงลักษณะของผู้หญิงไทยที่ไม่มีความสามารถในการสื่อสารและไม่ได้รับการยอมรับในการทำงานในบริษัทข้ามชาติอเมริกัน นอกจากนี้ยังศึกษาสถานภาพและการยอมรับในบทบาทการทำงานของผู้หญิงไทยในบริษัทข้ามชาติอเมริกันที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูล 4 เดือน คือตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 โดยเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงเป็นเพียงความคิดเห็นของผู้ตัวอย่างที่ทำงานในบริษัทข้ามชาติอเมริกัน ซึ่งไม่สามารถนำไปใช้อ้างอิงกับบริบทการสื่อสารอื่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ค่านิยม และสภาพสังคมของท้องถิ่นได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สถานภาพของผู้หญิง	หมายถึง	ระดับตำแหน่งหน้าที่ทางการทำงานของผู้หญิงในองค์กร
การยอมรับในบทบาทการทำงานของผู้หญิง	หมายถึง	การให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้หญิงในสถานภาพการทำงานที่เป็นอยู่ รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน และ ผลงานของผู้หญิง
ความสามารถในการสื่อสาร	หมายถึง	ความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการสื่อสารในการทำงานอย่าง เหมาะสม และบรรลุเป้าหมาย
บริษัทข้ามชาติอเมริกัน	หมายถึง	บริษัทอเมริกันที่มีบริษัทแม่อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา และมีสาขาอยู่ในประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นแนวทางสำหรับผู้หญิงไทยในการพัฒนาและปรับตัวในการทำงานในองค์กรที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ซึ่งปัจจุบันลักษณะองค์กรดังกล่าวในรูปบริษัทข้ามชาติจะปรากฏมากขึ้น ทำให้ผู้หญิงไทยที่เข้าสู่ตลาดงานบริษัทข้ามชาติมีมากขึ้นไปด้วย งานวิจัยนี้จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้หญิงไทยในการพัฒนาศักยภาพทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของบริษัทข้ามชาติต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับในบทบาทในการทำงานของผู้หญิงไทย และสร้างโอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้มากยิ่งขึ้น

ในทางวิชาการ งานวิจัยนี้จะเป็นพื้นฐานความรู้ทางการสื่อสารของผู้หญิงไทยในบริษัทข้ามชาติอันจะนำไปสู่การพัฒนาวิธีการ และกระบวนการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของผู้หญิงและผู้ชายในบริบทวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ในส่วนตัวต่อไปผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่นำมาใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการศึกษาวิจัย